

De kleine bijenkastkever - uitgeroeid in Europa maar waakzaamheid blijft geboden

Ed Colijn, EIS Kenniscentrum Insecten

De kleine bijenkastkever behoort tot de familie glanskevers (Nitidulidae). Zowel larven als kevers leven in bijenkasten en voeden zich daar met stuifmeel, honing en bijenbroed, met het vertrek of de dood van een bijenvolk als mogelijk gevolg. Ze hebben een enorm reproductiepotentieel. Onder gunstige omstandigheden kunnen de kevers een half jaar oud worden. Gedurende deze periode kunnen de vrouwtjes naar schatting 1000-2000 eieren produceren. Behalve voor honingbijen kunnen de kevers ook schadelijk zijn voor hommels.

Herkenning

Kleine bijenkastkevers (*Aethina tumida*) zijn zwartbruin tot zwart, 5-7 mm lang en relatief breed gebouwd. Vers uit de pop gekomen en nog niet uitgekleurde exemplaren, zijn lichtbruin. De dekschilden van de kever zijn korter dan het achterlijf, waardoor het uiteinde onbedekt blijft. De sprieten hebben een driedelige ronde eindknop.

Er komen in Nederland bijna honderd soorten glanskever voor, waarvan een deel lastig te onderscheiden is van de kleine bijenkastkever. Onder de glanskevers zijn echter vrijwel geen andere soorten die te vinden zijn in bijenkasten. Van één in Nederland voorkomende soort (de grote gele glanskever (*Cychramus luteus*) is bekend dat deze wel incidenteel te vinden is in bijenkasten. Deze soort is normaal gesproken te vinden op bloemen, waar de kevers zich voeden met stuifmeel, maar ze bivakkeert incidenteel ook in bijenkasten. De grote gele glanskever is voor zover bekend niet schadelijk voor bijenvolken.

Volwassen kleine bijenkastkevers zijn donkerder dan de grote gele glanskever, die oranje tot bruin zijn. Niet uitgekleurde exemplaren van de kleine bijenkastkever zijn echter lichter gekleurd, waardoor beide soorten verward zouden kunnen worden. De sprietknoppen van de kleine bijenkastkever zijn compacter, ongeveer even breed als lang, terwijl die van de grote gele glanskever duidelijk langer zijn dan breed. Ook bedekken de dekschilden bij laatstgenoemde vrijwel het gehele achterlijf, terwijl de achterlijfspunt bij de kleine bijenkastkever duidelijk geheel onbedekt blijft. Bij twijfel bij de determinatie kan contact worden opgenomen met EIS Kenniscentrum Insecten.



Aethina tumida (imago).

(Foto: James D. Ellis, University of Florida, Bugwood.org)

Verspreiding en problematiek

Het oorspronkelijke verspreidingsgebied van de kleine bijenkastkever ligt in zuidelijk Afrika, ten zuiden van de Sahara. Aan het eind van de 20e eeuw werd de soort voor het eerst buiten het natuurlijke areaal gevonden. Inmiddels is de kleine bijenkastkever bekend in grote delen van de Verenigde Staten inclusief Hawaï en in Egypte, Canada, Australië, Jamaica, Mexico en Cuba. Introductie van bijenkastkevers is mogelijk via de import van bijenvolken, koninginnen, onbehandelde honing of bijenwas, alternatieve gastsoorten als hommels, besmette grond of materiaal gebruikt bij het bijenhouden, of geïnfecteerd fruit.

In 2004 werd de kleine bijenkastkever voor het eerst in Europa gevonden. In Portugal werden twee larven aangetroffen in een vanuit Texas geïmporteerde zending van 122 koninginnen. Na constatering werden alle bijenkasten van de betreffende importeur vernietigd. Getuige het uitblijven van verdere meldingen uit Portugal, was deze bestrijding succesvol. In 2014 volgde een grote uitbraak van maar liefst 61 locaties in Calabrië en Sicilië (Italië). Ook deze uitbraak werd succesvol bestreden. In 2015 zijn geen besmette bedrijven meer gevonden en de soort geldt als uitgeroeid in Europa. Aandacht voor importen van de kleine bijenkastkever blijft echter geboden. De soort is tenslotte in staat aanzienlijke schade aan te richten aan bijenvolken en hommels.

Meldingsplicht

De kleine bijenkastkever is een aangifteplichtige dierziekte. Indien bijenhouders het vermoeden hebben dat deze soort in hun kasten zit, zijn ze verplicht dit te melden bij de NVWA via het landelijk meldpunt voor dierziekten (telefoonnummer 045-5463188 of www.nvwa.nl).

Indien mogelijk, wordt aangeraden ook direct een monster op te sturen naar het Nationaal Referentie Centrum, NVWA, Geertjesweg 15, Wageningen of naar Bijen@wur, Postbus 16, 6700 AA Wageningen.

Gebruik daarvoor bij voorkeur een goed afgesloten verpakking en verstuur geen levende kevers, larven of eieren! Dood ze eerst door ze een nacht in een diepvries of in alcohol (70% ethanol) te bewaren. Indien dit niet mogelijk is, kan geprobeerd worden een foto te maken om die samen met de exacte locatieaanduiding van de vindplaats door te geven.

Meer informatie over de kleine bijenkastkever is te vinden op het Nederlands Soortenregister.
http://www.nederlandsesoorten.nl/linnaeus_ng/app/views/species/nsr_taxon.php?id=177006

De Amerikaanse brulkikker in 2015

Jeroen van Delft, RAVON

De Amerikaanse brulkikker (*Lithobates catesbeianus*) zorgt op heel wat plaatsen op aarde voor veel problemen via predatie, concurrentie, de overdracht van ziekten op inheemse amfibieën en voor geluidsoverlast. Het is dan ook één van de 37 soorten op de nieuwe Unielijst met 'exoten van EU-belang', die op dit moment overigens nog niet formeel in werking is getreden. In beginsel zijn lidstaten verplicht populaties van die soorten te elimineren, als dit uitvoerbaar is. Een behoorlijk zware opgave; maar Nederland lijkt klaar!

Vanaf 2010 houdt RAVON met vrijwilligers, rattenvangers en terreinbeheerders én met de inzet van eDNA de soort nauwlettend in de gaten. Op enkele plekken in Noord-Brabant (Breda, Reusel, Bergeijk) dreigt de soort namelijk vanuit Vlaanderen ons land binnen te komen. Ook in 2015 zijn door de vrijwilligers tientallen bezoeken aan de Brabantse gebieden gebracht, waarbij niets verdachts is opgemerkt. Ook de 30 eDNA-monsters uit deze drie gebieden waren negatief. Aan de Vlaamse kant van de grens is de soort echter met zekerheid nog aanwezig (mond. med. Sander Devisscher, INBO), en de monitoring langs de grens wordt dan ook voortgezet (mond. med. Wiebe Lammers, NVWA).

In 2010 is door RAVON voor het eerst sinds 20 jaar voortplanting van de Amerikaanse brulkikker in Nederland

Herkenningkaart Amerikaanse brulkikker vs groene kikker



vastgesteld in twee vijvers in het Limburgse Baarlo. In een van de vijvers is de soort door RAVON bestreden, in de andere door Natuurbalans-Limes Divergens. Beide vijvers zijn ook in 2015 weer met eDNA onderzocht. De eerste is al vier jaar en de tweede al drie jaar brulkikkervrij en ook elders uit Baarlo is in 2015 geen enkele melding van Amerikaanse brulkikker gedaan én alle 13 eDNA-monsters die RAVON er heeft genomen, waren negatief. We gaan er vanuit dat hiermee het doek voor de brulkikker gevallen is en hebben de NVWA voorgesteld de intensieve monitoring in Baarlo te staken. Het lijkt zinvol om, als ultieme controle, in 2017 of 2018 nog eenmaal de potentieel meest geschikte wateren met eDNA te bemonsteren.

Als hulpmiddel voor de herkenning van Amerikaanse brulkikkers heeft RAVON een herkenningkaart gemaakt: www.ravon.nl/herkenningkaarten.

We vragen u waarnemingen per ommegaande te melden, liefst vergezeld van een foto of geluidsoptname (GSM).